

ДЕЯКІ АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВИКОРИСТАННЯ КОМУНІКАТИВНОГО МЕТОДУ В ПРОЦЕСІ ЗАВЧАСНОЇ МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ ОФІЦЕРА-УЧАСНИКА МІЖНАРОДНОЇ МИРОТВОРЧОЇ ОПЕРАЦІЇ

У статті проаналізовано основні підходи до визначення поняття «комунікативний метод»; окреслено особливості використання комунікативного методу в процесі завчасної мовної підготовки офіцера-учасника міжнародної миротворчої операції.

Ключові слова: завчасна мовна підготовка, комунікативний метод, комунікація, ситуації реального спілкування в процесі навчання.

В статье проанализированы подходы к определению понятия «коммуникативный метод»; намечены особенности использования коммуникативного метода в процессе предварительной языковой подготовке офицера-участника международной миротворческой операции.

Ключевые слова: предварительная языковая подготовка, коммуникативный метод, коммуникация, ситуации реального общения в процессе обучения.

The article analyzes the main approaches to the definition of Communicative approach. Communicative method was developed in the process of preliminary language training officer-member of international peacekeeping operations.

Key words: preliminary language training, Communicative approach, real communication.

Міжнародна діяльність Міністерства оборони України, участь Збройних Сил нашої держави у миротворчій діяльності набули особливого значення для зміцнення національної безпеки і оборони України, розвитку державного війська, а саме його підготовки та забезпечення для участі в діяльності по підтриманню чи відновленню міжнародного миру (Закон України «Про участь України в міжнародних миротворчих операціях» від 23.04.1999 року № 613-ХІV)[1]. Все це зумовлено встановленням і поширенням між країнами Євroatлантичного регіону та Україною партнерства, що позначається на формуванні офіцерського складу українських Збройних Сил.

Концепція навчання іноземних мов у військових навчальних закладах міністерства оборони, затверджена наказом Міністра оборони України від 01.06.2009 року № 267[2,С.1-30] передбачає підготовку офіцерів з іноземних мов. Це закріплюється наказом Міністра оборони України від 17.05.2010 року №250 «Про затвердження Положення про курси іноземних мов у Збройних силах України»[3,С.1-8]. Завдяки таким заходам підготовки збільшується кількість міжнародних контактів, розширюється міжнародне військово співробітництво між Збройними Силами України і збройними силами інших держав. Зростає роль володіння іноземною мовою як засобом ознайомлення з передовими зарубіжними досягненнями військової і військово-технічної науки і практики, як засобом оперативного акумулювання цінного зарубіжного досвіду та адекватної участі в інформаційній боротьбі. Разом з тим, рівень

знання іноземної мови переважної чисельності офіцерів не відповідає сучасним потребам. Особливо гостро дана проблема стоїть перед офіцерами, які приймають участь в діях багатонаціональних сил, коли від знання робочої іноземної мови залежить виконання завдань на всіх рівнях. Навички спілкування іноземною мовою представляють собою ще більш складне завдання коли українським військовим потрібно не тільки розмовляти на різні теми, а й досягати при цьому вирішення різноманітних додаткових завдань.

Актуальність дослідження зумовлена тим, що в методиці викладання курсу іноземної мови в вищих військових навчальних закладах, питанню комунікативний метод у наш час приділяється недостатньо уваги.

Істотна роль у розв'язанні цієї проблеми належить сучасній освіті, де процес навчання має бути зорієнтований на системну роботу використання комунікативного методу та створення умов для його реалізації.

У ході роботи над проблемою було проаналізовано праці світових та вітчизняних педагогів, мовознавців, психологів, філософів, де комунікативне навчання носить діяльнісний характер, оскільки мовне спілкування здійснюється за допомогою мовної діяльності (Л.С.Виготський, А.А.Леонтьєв, М.М.Бахтін). Учасники спілкування намагаються вирішити реальні завдання спільної діяльності за допомогою іноземної мови.

А.А.Леонтьєв у роботі «Теорія мовної діяльності» акцентує: «суворо кажучи, мовленнєвої діяльності, як такої, не існує. Є лише система мовленнєвих дій, що входять

у яку-небудь діяльність - цілком теоретичну, інтелектуальну або частково практичну» [6; 27].

Згідно ж точці зору І.М. Зімньої «Психологічні аспекти навчання говорінню іноземною мовою»: «мовна діяльність являє собою процес активного, цілеспрямованого, опосередкованого мовою і обумовленого ситуацією спілкування, взаємодії людей між собою (т.б.один з одним) »[4; 40].

Вартою уваги є погляд Я.М. Колкер в роботі «Практична методика навчання іноземної мови», який стверджує, що «в останні десятиліття традиційного навчання іноземним мовам прийнято протиставити комунікативні та інтенсивні методи» [5, 12].

На думку Є.І. Пассова, автора комунікативного методу, комунікативність передбачає мовну спрямованість навчального процесу, яка полягає не так в тому, що переслідується мовна практична мета, скільки в тому, що шлях до цієї мети є саме практичне користування мовою. Практична мовна спрямованість є не тільки метою, але й засобом, де все взаємообумовлене. Мовна спрямованість передбачає вправи з говоріння. Це, перш за все, стосується вправ для формування навичок і означає використання в цих цілях мовних вправ у процесі розвитку комунікації. Іншими словами, всі вправи повинні бути спрямовані на говоріння, коли у мовця є певне завдання і коли ним здійснюється мовленнєвий вплив на співрозмовника. Проблема, таким чином, зводиться до організації мовного, (а не навчального) партнерства в навчальному спілкуванні.

М.Б. Рахманіна в своєму дослідженні «Типологія методів навчання іноземним мовам» звертає увагу на наступному: «Мовне партнерство залежить значною мірою від комунікативної поведінки викладача, що нарешті, теж входить в аспект мовної спрямованості навчання і зумовлено діяльнісним характером спілкування» [7; 24]. Фактично на всіх етапах засвоєння матеріалу, навчання іноземній мові зосереджено саме на спілкуванні. Але є низка моментів, які вимагають особливого вивчення. Так, для уміння спілкуватися особливу роль відіграють: здатність вступати в спілкування, згортати його і відновлювати. Все сказане вище щодо комунікативного методу навчання іноземній мові дозволяє стверджувати, що предметом навчання у даному випадку є мовна діяльність. У цьому методі чітко простежується виділення мовленнєвих умінь

говоріння і пропонуються вправи для їх послідовного формування. Все це в свою чергу дає підґрунтя стверджувати, що комунікативний метод навчання говорінню представляє діяльнісний тип навчання іноземним мовам.

Вважаю за доцільне, зупинитися на комунікативному методі в ході завчасної мовної підготовки офіцерів до міжнародної миротворчої операції (далі ММО). Комунікативний метод навчання (англ. Communicative approach). Варіант комбінованих методів навчання. В основу комунікативного методу навчання покладені ідеї комунікативної лінгвістики психологічної теорії діяльності найбільш послідовно реалізуємі в комунікативно-діялісному підході навчання. Специфічною особливістю комунікативного методу навчання є спроба наблизити процес навчання до процесу реальної комунікації. Ця умова обумовлює комунікативно-мотивовану поведінку викладача та навчаючихся під час навчання, а також предметність процесу комунікації, яка відображається в ретельному відборі мовних інтенцій тем та ситуацій спілкування, відображаючих практичні інтереси та потреби навчаючихся. Основними методичними принципами комунікативного методу навчання є: мовна направленість, урахування індивідуальних особливостей та зацікавленості навчаючихся, ситуативність, новизна.

Одним із важливих питань у підготовці миротворчого контингенту є створення умов щодо обізнаності культури країни досліджуваної мови, до психології її носія.

Як учасник ММО, з власного досвіду, можу стверджувати, що раніше випробувані і надійні, традиційні методики вивчення іноземних мов перестали задовольняти потреби командного складу українських контингентів, який не в повній мірі володіє розмовною мовою, не враховує культурних особливостей й діалекту співрозмовника. При підготовці до ММО поведінка в групі проявлялася через небажання розкритися або вимовитися, опис пережитого, прояв негативних емоцій, прояв несподіваних почуттів між учасниками групи. Під час завчасної мовної підготовки офіцерів навчальні приклади, які були записані на дисках, начитані нові слова, речення та їх переклад, спеціальні завдання на аудіюванні – проблем з розумінням цього матеріалу не було. Проте, зустрівши перших іноземців, офіцери зіткнулися з недостатнім розумінням усного мовлення. Це й стало

поштовхом для виокремлення елементів навчання, що потребували не глибинного вивчення мови при підготовці офіцерів-учасників ММО, а можливість застосувати знання при реальному спілкуванні та досягнення ними такого рівня комунікації, який був би достатній для здійснення іншомовного спілкування.

На заняттях, де використовується комунікативний метод, хід навчання значною мірою залежить від самих офіцерів, їх відповідей, реакцій. Більшу частину занять займає розмовна мова, хоча читання і письмо вивчаються теж. Викладачі в основному, не говорять, а слухають і спрямовують хід заняття. Помилково було б вважати, що ті, хто хоче вивчити професійно іноземну мову, регулярно читають газети, журнали зі своєї спеціальності в іноземних виданнях, маючи при цьому великий словниковий запас, легко орієнтуються в текстах, але підтримати розмову з іноземним колегою на ту саму тему вимагає величезних зусиль. Тому комунікативний метод спрямований на зняття страху перед спілкуванням. Шлях до практичного володіння говорінням як кшталтом комунікації проходить через практичне застосування мови. Чим завдання більш подібне справжньому спілкуванню, тим воно краще. Тому мовні вправи типу «Складіть речення зі слів: *convoy, patrol, platoon, ambush, recovery, medical evacuation, wounded*», «Визначіть правильну форму дієслова *to be* в реченні...». Всі вправи повинні бути направлені не на організацію академічних діалогів, зачування текстів, виразів, а на засвоєння мовного партнерства, де граматичні форми

та необхідні слова опановуються під час реалізації будь-якого мовного завдання (запитання про що-небудь, що спонукає до співрозмови), т.б. на всіх періодах засвоєння матеріалу є навчання саме спілкуванню. Оскільки метою навчання іноземної мови є формування належного рівня підготовки офіцерів, які плануються до участі в міжнародних миротворчих операціях, то увага приділяється не формуванню окремих вмінь та навичок, а комплексному формуванню складових компонентів комунікативного методу, що передбачає показ відео та аудіо матеріалів (відображенню носіїв мови, їх мовленнєву поведінку). Комунікативний метод розвиває всі мовні вміння від письмової до усної мови, до говоріння та аудіювання. Граматика засвоюється в процесі спілкування на іноземній мові: насамперед запам'ятовуються слова, вирази, а потім вже роз'яснюється, що все це позначає в граматиці.

Таким чином, як доводять численні дослідження, комунікативний метод у навчанні мов досить новий, але, у разі його успішної реалізації є засобом забезпечення офіцерів корисними знаннями, необхідними для успішного досягнення цілей у сучасних міжнародних миротворчих операціях на території інших держав відповідно до міжнародних договорів нашої держави.

Участь Збройних Сил України в міжнародних миротворчих операціях сприяє зміцненню міжнародного авторитету нашої держави, а іноземна мова є одним з багатьох чинників у формуванні професійної підготовки офіцерів.

Література

1. Закон України «Про участь України в міжнародних миротворчих операціях» від 23.04.1999 року № 613-XIV.
2. Наказ Міністра оборони України від 01.06.2009 року № 267 «Про затвердження Концепції мовної підготовки особового складу Збройних Сил України та Плану реформування Концепції мовної підготовки особового складу збройних сил України».
3. Наказ Міністра оборони України від 17.05.2010 року №250 «Про затвердження Положення про курси іноземних мов у Збройних Силах України».
4. Зимняя И.Н. Психологические аспекты обучения говорению на иностранном языке. - М., 1985.
5. Колкер Я.М. Практическая методика обучения иностранному языку. -М., 2000.
6. Леонтьев А.А. Теория речевой деятельности. - М., 1971
7. Рахманина М.Б. Типология методов обучения иностранным языкам. - М., 1998.
8. Семенов Ю.М. Бойові дії. Навчальний посібник. -К.: НАОУ, 2005.-68с.
9. Brown G. Listening to spoken English. - М., 1984.-171с.
10. Learning and teaching modern languages for communication.- Strasbourg: Council of Europe Press,1998.
11. Porter R.E. &Samovar L.A. Intercultural Communication: A reader. Fifth edition.-Belmont: Wadsworth Publishing Company,1988.